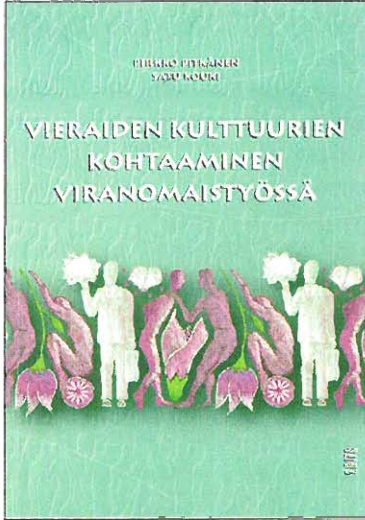

Kirja-arviointeja

Pirkko Pitkänen ja Satu Kouki:
Vieraiden kulttuurien kohtaami-
nen viranomaistyössä. Edita,
Helsinki 1999. 130 s.

Maahanmuuttajat ja suomalaiset kohtaavat useimmiten ensimmäisen kerran ns. virallisissa, byrokrattisissa yhteyksissä. Tuskinpa mikään muu suomalaissegmentti on työnsä puolesta niin paljon tekemisissä maahanmuuttajien kanssa kuin valtion palkolliset. Tämän vuoksi on ollut aiheellista tutkia viiden virkamiesryhmän, rajavartioiden, poliisien, sosiaalityöntekijöiden, työvoimaviranomaisten ja opettajien asenteita ulkomaalaisiin ja yleensä vieraisiin kulttuureihin sekä selvittää ryhmien ulkomaalaisasenteiden erot. Aihepiiriä ei ole paljon tutkittukaan.

Pirkko Pitkäsen ja Satu Koukin viranomaistutkimus fokusoituu kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja assimilaatioon. Loppu-

tulokset eivät yllätä. Suomalaisissa kiteytyy jokseenkin voimakkaana me ja muut -asetelma, joka tutkimuksen tulosten perusteella ilmenee myös virkamiehistössä. Nyt tuli todistettua, että rajavartijat ja poliisit suhtautuvat varauksellisemmin ulkomaalaisiin kuin muut virkamiesryhmät.

Klassinen kysymys, kenet vastaaja hyväksyisi lapsensa hoitajaksi, paljastaa asenteet vaivihkaa: jopa rajavartijat ja poliisit suhtautuvat hyvinkin positiivisesti suomalaisiin, ruotsalaisiin ja saksalaisiin lastenhoitajiin. Todennäköisesti muutkin länsimaalaiset, kuten tanskalaiset ja britit olisivat saaneet yhtä suopean vastaanoton. Somalialaisia tai marokkolaisia lastenhoitajia taas vieroksutaan. Raja tunnutaan vetävän meikäläistä lähellä olevan ja vierauden, muiden kulttuurien väliin. Muissa ammattiryhmissä on tässä suhteessa kaksi kertaa enemmän positiivisesti vieraampiin kulttuureihin asennoituvia. Toisaalta kaikki ammattiryhmät olivat maahanmuuttajien assimilaatiota vastaan tai suhtautuivat siihen neutraalisti.

Viranomaiset pitivät maahanmuuttajasuhteitaan hyvinä. Kaksi kolmasosaa poliiseista kieltäytyi uskomasta, että maahanmuuttajat suhtautuvat heihin epäluuloisesti. Toisaalta 84 % poliiseista uskoi, että kotimaan kokemukset vaikuttavat negatiivisesti pakolaisten käsityksiin poliiseista. Mielenkiintoista oli havaita rajavartioiden ja poliisin positiivisempi suhtautuminen jo käytössä olevaan syrjinnän vastaiseen toimintaan. Opettajat taas halusivat huomattavasti voimakkaammin poliisin puuttumista rasistiseen

väkivaltaan, ja he toivoivat lisäksi oikeustoimia enemmän kuin poliisit. Luonnollisesti eri virkamiesryhmillä on erilaiset asiakkaat, ja käsitykset muovautuvat heidän palautteensa seurauksena. Olisikohan tutkimuksessa silti pitänyt kysyä tasapuolisuuden vuoksi virkamiesten mielipidettä antirasistisista kasvatustoimenpiteistä kouluissa?

Pitkäsen ja Koukin tutkimuksella päästään varmasti sen tavoitteeseen, tiedon lisäämiseen aiheesta, jota ei ole tutkittu; sen verran pikkutarkasti alue on koluttu. Kirjaa voidaan pitää yhtenä asennekartoituksen suomalaisena perusteoksena. Tutkimuksessa hahmotetaan koko asennespektri alkaen integraatiosta ja pluralismista päätyen mahdollisuuksien tasarvoon. Vertailukohdat aikaisempiin suomalaisiin ja ulkomaisiin tutkimuksiin on haettu ja koottu yhteen. Saatu informaatio tulee seuraavaksi soveltaa käytäntöön.

Tutkimuksen avulla pyritään kaventamaan tuloksissa ilmennyttä vieroksumisen rajamaastoa, jotta viranomaisille saataisiin onnistuneita kohtaamiskokemuksia, jotka puolestaan johtaisivat asenteiden paranemiseen ja ehkä parempaan palveluun. Kirjan viimeisessä luvussa ehdotetaan tavoitteen saavuttamiseksi ”vieraille kulttuureille herkistämisen työtapoja”, jotta herkkyys havaita etnistä syrjintää omisakin työtehtävissä kehittyisi. Käytännön herkistämismenetelmäksi tutkijat ehdottavat kieli- ja roolikoulutusta. Jotta muutosten aikaansaaminen mahdollistuisi, resurssit täytyy kuitenkin kartoittaa.

Kirjassa on lyhyet, puolentoista sivun mittaiset lyhennelmät

ruotsiksi ja englanniksi. Kansainvälisen aihepiirin vuoksi ei olisi pahitteeksi, jos lyhennelmät laivennettaisiin, tai koko kirja käännettäisiin englanniksi. Näin ulkomaillakin saataisiin selvää asioiden tilasta maahanmuuttotutkimuksen periferia-alueilla.

Timo Jaakkola

Finn Rideland: Lycksalighetens marker; Finnskogars myter och verklighet. Bok & Tryck AB, Bollnäs, 1998. 235 s.

”Finnarne (har) sålunda blifvit spridda här i landet, att ’skam’ (det vill säga fan sjelf) tagit och i Finland bundit dem ihop i en ’svolk’ (med vidjerep) och sprungit med dem hit, hvarvid de blifvit tappade, litet här och litet der, så att nu befinnas skogarne fulla af dem; de sista föllo vid norska riksgården”.

Så berättar Matt Siikainen i början av 1800-talet för Carl Axel Gottlund om finnbygdernas tillkomst. Från 1580-talet ungefär hundra år framåt koloniserades

stora delar av Mellanskandinavien skogsområden av finnar från Savolax, framför allt Rautalampi. Skogsfinnarna, som de kallades, spred sig i de svenska skogsområdena: från Ångermanälven i norr ned mot västra Hälsingland och Gästrikland samt östra Dalarna så att ett vidsträckt litet Finland uppstod mitt inne i den svenska rikshalvan.

Vad fick så många savolaxare, framför allt från Rautalampi, att i slutet av 1500-talet söka sig till de stora skogarna långt borta? Forskningen har inte entydigt lyckats klarlägga kolonisationens orsaker, men allt tyder på att sökande efter nya försörjningsmöjligheter var huvudfaktorn. En annan ofta nämnd orsak är krig och ståndsmotsättningar Adelns inflytande ökade stadigt och böndernas utarmning tilltog. Terroren i samband med klubbekriget verkade som migrationsutlösande faktor.

Nybyggarna anvisades avlägsna skogstrakter så att inte konflikter med den bofasta svenska allmogen skulle uppstå. Nybyggarnas äganderätt till marken tillförsäkrades dem i s.k. kungabrev. På så sätt blev nästan 15 000 finska svedjebönder bofasta i tidigare obefolkade delar av Sverige. Under 1600-talets förra hälft var Bergslagen det främsta mottagningsområdet. Skogsfinnarna utgjorde den första massinvandringen i Sveriges historia och de förde med sig ett språk och en kultur som var helt olika den svenska allmogens. Det var svedjebruket som var förutsättningen för bosättningarna på moränområdena och med odlingstekniken följde också det savolaxiska kulturarvet. Eftersom

skogsfinnarna bodde så isolerat, bevarades språket och kulturen ända in på 1900-talet, trots myndigheternas försvenskningssök.

I början gynnades den savolaxiska invandringen, men under senare delen av 1600-talet hårdnade den svenska attityden mot de finska svedjebönderna. Kringströvande ”lösfinnar” betraktades som orosmoment, dessutom började myndigheterna frukta för att finnarnas odlingsmetod skulle ta kål på skogarna. År 1647 förbjöds svedjebruk i hela den svenska rikshalvan, men det var si och så med efterlevnaden av förbudet och på 1680-talet blev det tillåtet att sveda igen.

Timmerhandeln förändrade så småningom skogsfinnarnas livsvillkor; att sälja timmer gav mer än svedjandet. Handeln bröt isoleringen och knöt skogsfinnarna till omvärlden. Då Gottlund i början av 1800-talet strövade omkring i Finnskogarna bevitnade han inledningen till skogsindustrins expansion och träpatronernas storhetstid. Ännu vid den tiden togs emellertid nya svedjefall upp, ställvis i isolerade trakter med nyttjande av gamla metoder som redan kommit ur bruk i Savolax. Förändringen gick med olika hastighet i de olika delarna av finnskogarna. Så småningom inlemmades också de mest isolerade bygderna i strukturförändringarna och försvenskningen fortskred sakta men säkert. Den finska kulturen trängdes undan och i medlet av 1900-talet hade finskan upphört att fungera som dagligt samtalsspråk.

Finn Ridelands bok ”Lycksalighetens marker” är en populärt

hållen framställning av finnskogarnas historia. Texten är lättläst och Ridelands journalistiska grepp är underhållande. Historiska fakta, personliga upplevelser och element av fiktion blandas friskt. Som en röd tråd genom boken löper skogsfinnens Mats Pålsons och hans hustru Lisas öden på 1600-talet, men i övrigt hoppar Rideland fram och tillbaka mellan de olika seklen då han beskriver finnskogarna. Bakgrundsinformation varvas med mustiga historier och personliga erfarenheter. Här ligger också bokens problem. Det är svårt för läsaren att hänga med och skapa sig en bild av de historiska förloppen och sammanhan-

gen. Dessutom är berättelsen om Mats' och Lisas äventyr ställvis som plockade ur en ungdomsroman, vilket stör den i övrigt välskrivna texten. "Lycksalighetens Marker" är förvisso ingen akademisk avhandling, men det totala avsaknaden av fotnoter och den anspråkslösa källförteckningen väcker frågetecken. Hänvisningar till exempelvis Nordmanns och Lönborgs viktiga arbeten från sekelskiftet saknas, inte heller Gabriel Bladhs grundliga avhandling i ämnet från 1995 nämns.

I det stora hela är boken dock njutbar och knyter samman forntid och nutid på ett förtjänstfullt sätt. Ridelands berättarglädje och

goda pennföring kompenserar för bristande historievetenskaplig skärpa. Han lyckas exempelvis levandegöra Gottlund och dennes betydelse för finnskogarnas kultur på ett aldeles utmärkt sätt. För de läsare som redan känner till finnskogarnas historia är det intressant att spåda på grundkunskapen med Ridelands livfulla skildringar och för den som inget vet om finnskogarna, är boken en intressant, om än något rörig, introduktion till en viktig ofta bortglömd era i Finlands och Sveriges gemensamma historia.

Krister Björklund

Siirtolaisuusinstituutti sai äänilevyjä

Suomi-Seura ry:n entinen pitkäaikainen toiminnanjohtaja Tauri Aaltio kävi 7.9.1999 vaimonsa Kirsti Helenius-Aaltion kanssa luovuttamassa Siirtolaisuusinstituutille 15 äänilevyä amerikansuomalaisten musiikkia. Arvokkaan lisän instituutin musiikkikokoelmiin vastaanotti hallintopäällikkö Maija-Liisa Kalhama. – *Kuva: Siirtolaisuusinstituutti.*

